

Sygn. akt I Ca 377/13

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 16 października 2013 r.

Sąd Okręgowy w Sieradzu Wydział I Cywilny

w składzie:

Przewodniczący SSO Barbara Bojakowska

Sędziowie SSO Anna Lechowicz

SSO Katarzyna Powalska

Protokolant sekretarz sądowy Elwira Kosieniak

po rozpoznaniu w dniu 16 października 2013 r. w Sieradzu

na rozprawie sprawy

z powództwa G. M., K. M. (1), M. M. (1), M. M. (2)

przeciwko (...) SA w W.

o zadośćuczynienie

na skutek apelacji obu stron

od wyroku Sądu Rejonowego w Łasku

z dnia 27 czerwca 2013 r. sygn. akt I C 913/12

1. z apelacji pozwanego zmienia zaskarżony wyrok w punktach I, II, III i IV w ten tylko sposób, że:

a) w punkcie I 1 obniża należną K. M. (1) kwotę z 30.000 złotych do kwoty 21.000 (dwadzieścia jeden tysięcy) złotych, w punkcie I 3 koszty procesu znosi wzajemnie między stronami, a w punkcie I 5 obniża kwotę 1705,68 złotych do kwoty 1194 (jeden tysiąc sto dziewięćdziesiąt cztery) złote;

b) w punkcie II 1 obniża należną G. M. kwotę z 30.000 złotych do kwoty 21.000 (dwadzieścia jeden tysięcy) złotych, w punkcie II 3 koszty procesu znosi wzajemnie między stronami, a w punkcie II 5 obniża kwotę 1681,70 złotych do kwoty 1177 (jeden tysiąc sto siedemdziesiąt siedem) złotych;

c) w punkcie III 1 obniża należną M. M. (1) kwotę 15000 złotych do kwoty 10.500 (dziesięć tysięcy pięćset) złotych, w punkcie III 3 koszty procesu znosi wzajemnie między stronami, a w punkcie III 5 obniża kwotę 907,72 złotych do kwoty 635,40 (sześćset trzydzieści pięć 40/100) złotych;

d) w punkcie IV 1 obniża należną M. M. (2) kwotę 15.000 złotych do kwoty 10.500 (dziesięć tysięcy pięćset) złotych, w punkcie IV 3 koszty procesu znosi wzajemnie między stronami, a w punkcie IV 5 obniża kwotę 904,81 złotych do kwoty 633,40 (sześćset trzydzieści trzy 40/100) złotych;

2. w pozostałym zakresie apelację pozwanego oddala;

3. oddała apelację powodów w całości;
4. znosi wzajemnie koszty postępowania apelacyjnego między stronami.

Sygn. akt I Ca 377/13

UZASADNIENIE

Zaskarżonym wyrokiem z dnia 27 czerwca 2013 roku wydanym w sprawie o sygn. akt I C 913/12 Sąd Rejonowy w Łasku w punkcie I 1 zasądził od pozwanego (...) S.A. w W. na rzecz powoda K. M. (1) kwotę 30.000,00 zł wraz z ustawowymi odsetkami liczonymi od dnia 18 czerwca 2012 roku do dnia zapłaty, oddalając powództwo w pozostałym zakresie (pkt I 2). Nadto zasądził od pozwanego (...) S.A. w W. na rzecz powoda K. M. (1) kwotę 1208,50 zł tytułem zwrotu kosztów procesu od uwzględnionej części powództwa (pkt I 3) oraz nie obciążył powoda kosztami procesu od oddalonej części powództwa (pkt I 4). Nakazał również pobrać od pozwanego (...) S.A. w W. na rzecz Skarbu Państwa - Sądu Rejonowego w Łasku kwotę 1705,68 zł tytułem nieuiszczonych kosztów procesu od uwzględnionej części powództwa. Sąd Rejonowy w Łasku w punkcie II 1 zasądził od pozwanego (...) S.A. w W. na rzecz powoda G. M. kwotę 30.000,00 zł wraz z ustawowymi odsetkami liczonymi od dnia 18 czerwca 2012 roku do dnia zapłaty i oddalił powództwo w pozostałym zakresie (pkt II 2). W punkcie II 3 zasądził od pozwanego (...) S.A. w W. na rzecz powoda G. M. kwotę 1208,50 zł tytułem zwrotu kosztów procesu od uwzględnionej części powództwa, nie obciążając powódki kosztami procesu od oddalonej części powództwa (pkt II 4). Nakazał także pobrać od pozwanego (...) S.A. w W. na rzecz Skarbu Państwa - Sądu Rejonowego w Łasku kwotę 1681,70 zł tytułem nieuiszczonych kosztów procesu od uwzględnionej części powództwa. (pkt II 5). Sąd pierwszej instancji w punkcie III 1 zasądził od pozwanego (...) S.A. w W. na rzecz powoda M. M. (1) kwotę 15.000,00 zł wraz z ustawowymi odsetkami liczonymi od dnia 18 czerwca 2012 roku do dnia zapłaty, oddalając powództwo w pozostałym zakresie (pkt III 2). Zasądził od pozwanego (...) S.A. w W. na rzecz powoda M. M. (1) kwotę 1208,50 zł tytułem zwrotu kosztów procesu od uwzględnionej części powództwa (pkt III 3), jednocześnie nie obciążył powoda kosztami procesu od oddalonej części powództwa (pkt III 4). Nadto w punkcie III 5 nakazał pobrać od pozwanego (...) S.A. w W. na rzecz Skarbu Państwa - Sądu Rejonowego w Łasku kwotę 907,72 zł tytułem nieuiszczonych kosztów procesu od uwzględnionej części powództwa. W punkcie IV 1 Sąd Rejonowy w Łasku zasądził od pozwanego (...) S.A. w W. na rzecz powoda M. M. (2) kwotę 15.000,00 zł wraz z ustawowymi odsetkami liczonymi od dnia 18 czerwca 2012 roku do dnia zapłaty i oddalił powództwo w pozostałym zakresie (pkt IV 2). Zasądził od pozwanego (...) S.A. w W. na rzecz powoda M. M. (2) kwotę 1208,50 zł tytułem zwrotu kosztów procesu od uwzględnionej części powództwa (pkt IV 3) i nie obciążył powoda kosztami procesu od oddalonej części powództwa (IV 4). Nakazał także pobrać od pozwanego (...) S.A. w W. na rzecz Skarbu Państwa - Sądu Rejonowego w Łasku kwotę 904,81 zł tytułem nieuiszczonych kosztów procesu od uwzględnionej części powództwa (pkt IV 5).

Powyższy wyrok zapadł w oparciu o ustalony przez Sąd Rejonowy stan faktyczny, który Sąd Okręgowy w pełni podzielił i przyjął za własny, a którego istotne elementy przedstawiają się następująco:

W dniu 25 kwietnia 1998 roku w miejscowości G. D. M. prowadząc samochód osobowy marki F. (...) o numerach rej. (...), stanowiący własność K. M. (2), umyślnie naruszył zasady bezpieczeństwa w ruchu lądowym w ten sposób, że znajdując się w stanie nietrzeźwości - 2,2% alkoholu we krwi, przewoził wymienionym pojazdem na trasie Ł.-B. z przekroczeniem liczby miejsc określonych w dowodzie rejestracyjnym, będących również w stanie nietrzeźwym R. M., J. J., K. M. (2) oraz P. D. i około godz. 3:05 na łuku tejże drogi nie zachował wymaganej ostrożności i prędkości zapewniającej panowanie nad prowadzonym przez siebie pojazdem, przez co zjechał na przeciwległy pas ruchu doprowadzając do czołowego zderzenia z jadącym z przeciwka samochodem ciężarowym marki J., w wyniku czego śmierć na miejscu zdarzenia poniósł kierującym F. (...) D. M. oraz wszyscy przewożeni pasażerowie.

Z uwagi na śmierć sprawcy wypadku - szeregowego D. M. Wojskowa Prokuratura Garnizonowa w Ł. w dniu 29 maja 1998 roku wydała postanowienie o umorzeniu śledztwa o sygn. PgŚl 10/98 prowadzonego w przedmiotowej sprawie.

W dniu 17 maja 2012 roku pełnomocnik powodów dokonał w (...) S.A. Centrum Likwidacji S. w Ł. zgłoszenia roszczeń z tytułu zadośćuczynienia pieniężnego w związku z naruszeniem dóbr osobistych na skutek śmierci osoby bliskiej. Pozwany (...) S.A. pismem z dnia 06 czerwca 2012 roku odmówił powodom wypłaty zadośćuczynienia w związku ze śmiercią K. M. (2).

Jak ustalił Sąd I instancji, K. M. (2) był najstarszym dzieckiem małżonków M.. W chwili śmierci syna powód K. M. (1) miał 56 lat, powódka G. M. – 43 lata. Do daty zdarzenia K. M. (2) mieszkał w G. wspólnie z rodzicami i braćmi – wówczas 18 – letnim M. i 15 – letnim M.. Pracował w prywatnym zakładzie. G. M. pracowała wówczas jako pomoc kuchenna, a K. M. (1) był zatrudniony w zakładzie przemysłowym. Pozostali dwaj synowie M. M. (1) i M. M. (2) uczęszczali do szkół. Relacje pomiędzy K. M. (2) a jego rodzicami i braćmi były bardzo dobre. K. M. (2) pomagał rodzicom w pracach domowych, a także finansowo dając pieniądze młodszym braciom na zakup odzieży czy butów. K. M. (2) świadczył braciom pomoc w nauce, wspólnie z nimi grał w pobliskim klubie piłki nożnej i jako starszy brat był dla nich wzorem. Nagła śmierć K. M. (2) była dla każdego z powodów wielkim szokiem, powodując ból, rozpacz, cierpienie wywołując u nich długotrwały, nie leczony zespół stresu pourazowego następujący bezpośrednio po wypadku, w wyniku którego zginął ich syn i brat. Żaden z powodów nie korzystał z pomocy psychologa czy lekarza psychiatry, mimo iż przez kilka następnych lat od daty zdarzenia wymagali takiego leczenia - powód K. M. (1) - w okresie około 5 lat, powódka G. M. - w okresie kilku następnych lat, powód M. M. (2) - w okresie 3 lat i powód M. M. (1) - w okresie 2 lat. Aktualnie nie potrzebują już takiej pomocy

Powód K. M. (1) w wieku 60 lat przeszedł na emeryturę. Od kilku lat leczy się kardiologicznie. Cztery lata temu trafił na oddział kardiochirurgiczny szpitala w Ł., gdzie przeszedł zabieg z powodu tętniaka aorty. Prawdopodobnie następujące po śmierci syna zaburzenia somatyczne związane z układem krwionośnym i oddechowym, w pewnym stopniu mogły być następstwem czynników psychologicznych, szkodliwego oddziaływania stresów wywołanych rozpaczą po utracie syna. Po śmierci syna G. M. była psychicznie wyczerpana - nie była w stanie nic robić w domu, całe dni spędzała na cmentarzu. Po miesiącu powódka powróciła do pracy, gdzie pracowała do końca 1998 roku. Po tej dacie powódka już nie podjęła żadnej pracy i pozostaje na utrzymaniu męża. Do poprawy funkcjonowania emocjonalnego powódki G. M. oraz powodów M. M. (2) i M. M. (1) przyczyniła się stabilna sytuacja rodzinna i ich wzajemne dobre relacje.

Obecnie powód K. M. (1) ma 70 lat, mieszka razem z żoną G. M. i synem M.. Wymienieni prowadzą wspólne gospodarstwo domowe. K. M. (1) otrzymuje świadczenie emerytalne w kwocie 1200,00 zł. G. M. ma 58 lat i pozostaje na utrzymaniu męża. M. M. (1) ma 31 lat. Pracuje w firmie handlowej z miesięcznym wynagrodzeniem brutto 1600,00 zł. Powodowie nadal odczuwają żal i tęsknotę za K. M. (2). G. M. i K. M. (1) praktycznie codziennie są na cmentarzu i odwiedzają jego grób. Obecnie powód M. M. (2) ma 34 lata i pracuje jako kierowca z wynagrodzeniem miesięcznym 1300,00 zł. Mieszka wspólnie z żoną i 5-letnim synem, którzy pozostają na jego utrzymaniu.

Sąd Rejonowy nie znalazł podstaw do uwzględnienia podnoszonego przez stronę pozwaną zarzutu przyczynienia się K. M. (2) do powstania szkody poprzez udostępnienie należącego do niego pojazdu nietrzeźwemu D. M. oraz podróżowaniu przez niego w stanie nietrzeźwości w tym pojeździe oraz dopuszczeniu do tego, by tym samochodem podróżowało więcej osób niż znajdujących się w nim miejsc. Sąd I instancji wskazał, iż okoliczności jakie miały miejsce przed tragicznym wypadkiem nie były przedmiotem postępowania dowodowego w niniejszej sprawie, a nadto strona pozwana zgłaszając zarzut przyczynienia się po stronie K. M. (2) do powstania szkody, nie przedstawiła na te okoliczności jakichkolwiek dowodów. Ustalenie samego faktu nietrzeźwości K. M. (2) i innych osób jadących wspólnie z nim w samochodzie - na podstawie pisma Wojtkowej Prokuratury Garnizonowej w W. z dnia 20 lutego 2012 r. znajdującego się w aktach szkodowych - zdaniem sądu nie daje wystarczającej podstawy do przyjęcia, iż przyczynił się on do powstania szkody.

Na podstawie tych ustaleń Sąd I instancji uznał powództwo za uzasadnione w części. Legitymacja bierna pozwanego wynika bowiem z dyspozycji przepisu art. 34 ust. 1 ustawy z dnia 22 maja 2003 r. o ubezpieczeniach obowiązkowych, Ubezpieczeniowym Funduszu Gwarancyjnym i Polskim Biurze Ubezpieczycieli Komunikacyjnych (Dz. U. Nr 124 z 2003 r. poz. 1152) w zw. z art. 436 §1 w zw. z art. 435 § 1 kc.

Jak zaakcentował Sąd Rejonowy - istota sporu sprowadzała się do rozstrzygnięcia, czy powstało uprawnienie powodów do żądania zadośćuczynienia w sytuacji, gdy śmierć osoby dla nich bliskiej nastąpiła przed wejściem w życie przepisu przewidującego zadośćuczynienie z tego tytułu, tj. art. 446 § 4 kc, która to regulacja została wprowadzona do Kodeksu cywilnego ustawą z dnia 30 maja 2008 r. o zmianie ustawy - Kodeks cywilny oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 116 poz. 731).

Powołując się na orzecznictwo Sądu Najwyższego Sąd meriti skonstatował, iż po wprowadzeniu art. 446 § 4 kc podstawę dochodzenia zadośćuczynienia za doznaną krzywdę przed dniem 3 sierpnia 2008 roku w następstwie naruszenia deliktem dobra osobistego w postaci szczególnej więzi rodzinnej łączącej osobę zainteresowaną ze zmarłym stanowi art. 448 kc w zw. z art. 24 § 1 kc.

W ocenie Sądu Rejonowego zatem żądanie powodów może być zakwalifikowane jako żądanie zadośćuczynienia pieniężnego za doznaną krzywdę w rozumieniu art. 448 kc w zw. z art. 24 kc - za bezprawne naruszenie deliktem dóbr osobistych powodów w postaci szczególnej więzi rodzinnej łączącej ich ze zmarłym K. M. (2).

Sąd I instancji w dalszej kolejności wskazał, iż w ramach zadośćuczynienia kompensacji podlega doznana krzywda niemajątkowa w postaci ujemnych przeżyć związanych z cierpieniami psychicznymi pokrzywdzonego, wynikająca z naruszenia jego dóbr osobistych. Zaś ustalając wysokość zadośćuczynienia należy wziąć pod uwagę całokształt okoliczności, w tym rozmiar doznanych cierpień, ich intensywność, trwałość czy nieodwracalny charakter. Przy czym zasądzone zadośćuczynienie powinno mieć wymierną wartość dla pokrzywdzonego, ale winno być też utrzymane w rozsądnych granicach i dostosowane do aktualnych stosunków majątkowych w społeczeństwie. W konsekwencji dokonanych wywodów Sąd Rejonowy podkreślił m.in., iż tragiczna, niespodziewana śmierć K. M. (2) spowodowała u każdego z powodów rozpacz, ból, osamotnienie i cierpienie. Powodowie stracili ważną dla siebie osobę bliską, z którą łączyły ich niepowtarzalne więzi i nic ani nikt nie jest w stanie ich zastąpić. U każdego z powodów po utracie K. M. (2) wystąpił długotrwały, nie leczony zespół stresu pourazowego. Powodowie w okresie kilku lat po wypadku wymagali leczenia psychiatrycznego i pomocy psychologicznej lub psychoterapeutycznej (powód K. M. (1) - w okresie około 5 lat, powódka G. M. - w okresie kilku następnych lat; powód M. M. (2) - w okresie 3 lat i powód M. M. (1) - w okresie 2 lat. U powoda K. M. (1) śmierć syna mogła stanowić przyczynę psychosomatyczną zaburzeń układu krwionośnego i oddechowego. G. M. po śmierci syna wycofała się z życia towarzyskiego oraz zawodowego. Dla M. M. (2) i M. M. (1) śmierć K. M. (2) oznaczała stratę osoby, która była dla nich wzorem i autorytetem.

W tym stanie rzeczy Sąd a quo uznał, że odpowiednią sumą zadośćuczynienia pieniężnego

- dla powoda K. M. (1) będzie kwota 30.000,00 zł
- dla powódki G. M. będzie kwota 30.000,00 zł
- dla powoda M. M. (1) będzie kwota 15.000,00 zł
- dla powoda M. M. (2) będzie kwota 15.000,00 zł

Sąd Rejonowy oddalając powództwo w pozostałym zakresie podniósł, że u wszystkich powodów zdiagnozowany zespół stresu pourazowego na skutek znacznego upływu czasu – 15 lat uległ zatarciu i aktualnie nie wymagają oni pomocy lekarza psychiatry czy psychologa. Nadto samo zgłoszenie roszczeń nastąpiło po wielu latach, a brak wytłumaczenia w kontekście krzywdy, co stanowiło przyczynę takiego zachowania, może w ocenie Sądu meriti świadczyć o wyłącznym zamiarze uzyskania świadczenia pieniężnego.

O odsetkach ustawowych od przyznanego zadośćuczynienia Sąd Rejonowy orzekł na podstawie art. 455 kc i art. 481 § 1 i 2 kc.

O kosztach procesu Sąd rozstrzygnął kierując się zasadą odpowiedzialności za wynik sprawy – art. 98 kpc. Powołując się zaś na zasadę wyrażoną w przepisie art. 100 kpc tj. stosunkowego rozdzielenia kosztów i uwzględniając fakt, iż

każdy z powodów przegrał proces w 25 % Sąd zasądził od pozwanego rzecz każdego z nich kwoty po 1208,50 zł tytułem zwrotu kosztów procesu od uwzględnionej części powództwa (pkt I 3, II 3, III 3, IV 3 sentencji wyroku)

Nadto wszyscy powodowie byli zwolnieni od kosztów sądowych w przedmiotowej sprawie. Sąd Rejonowy mając na względzie ich sytuację życiową i materialną oraz charakter sprawy na podstawie art. 113 ust 4 ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych z dnia 28 lipca 2005 roku odstąpił od obciążania powodów kosztami należnymi od nieuwzględnionej części powództwa (pkt 1.4, II 4, III 4, IV 4 sentencji wyroku).

W zakresie nieuiszczonych kosztów sądowych przez powodów, a wyłożonych tymczasowo z sum budżetowych Skarbu Państwa, Sąd obciążył pozwanego kosztami w wysokości należnej od zasądzonych roszczeń - art. 113 ust 1 i ust 2 ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych z dnia 28 lipca 2005 (Dz. U. z 2006 r., Nr 167, poz. 1398)

i nakazał pobrać je na rzecz Skarbu Państwa . (pkt I 5, II 5, III 5, IV 5 sentencji wyroku).

Powyższe rozstrzygnięcie zostało zaskarżone zarówno przez stronę powodową jak i pozwanego.

Pełnomocnik pozwanego zakwestionował wyrok w całości i zarzucił naruszenia prawa materialnego tj.

1. art. 23 kc poprzez przyjęcie, iż ochrona dóbr osobistych tam wymienionych obejmuje świadczenia związane ze zgonem innej osoby;
2. art.362 kc poprzez nieprzyjęcie przyczynienia K. M. (2) do zaistnienia szkody – w sytuacji, gdy zachowanie strony powodowej uprawniało pozwanego do całkowitej odmowy wypłacenia na ich rzecz świadczenia;
3. art. 446§4 kc poprzez pominięcie, że zapis ten ma charakter *lex specialis* w niniejszej sprawie i w oparciu o ten zapis, od daty jego obowiązywania mogą być zasądzone świadczenia związane z śmiercią osoby najbliższej;
4. art. 448 kc poprzez przyjęcie, iż ma on zastosowanie w niniejszej sprawie, w sytuacji gdy funkcjonuje przepis szczególnie w oparciu, o który możliwe jest zasądzenie świadczenia, jak również, iż zasądzone kwoty w danej sytuacji są rażąco zawyżone;
5. art. 16 ust.2 pkt 2 ustawy z dnia 22 maja 2003 roku . o ubezpieczeniach obowiązkowych, Ubezpieczeniowym Funduszu Gwarancyjnym i Polskim Biurze Ubezpieczycieli Komunikacyjnych (Dz. U. 2013. poz. 392) – poprzez zignorowanie zachowania powodów, którzy byli zobowiązani do niezwłocznego powiadomienia pozwanego o zaistniałym wypadku;
6. art. 17 ustawy z dnia 22 maja 2003 roku . o ubezpieczeniach obowiązkowych, Ubezpieczeniowym Funduszu Gwarancyjnym i Polskim Biurze Ubezpieczycieli Komunikacyjnych (Dz. U. 2013. poz. 392) – upoważniającym do ograniczenia świadczenia z uwagi na brak powiadomienia zakładu ubezpieczeń o zaistniałym wypadku;

Nadto skarżący podniósł zarzut naruszenia prawa procesowego, tj.

7. art. 232 kpc poprzez brak wyciągnięcia wniosków z przedłożonego dowodu – informacji Prokuratury;
8. art. 233 § 1 kpc poprzez brak rozważenia zachowania strony powodowej, która wbrew nakazowi zgłosiła zaistnienie szkody z wieloletnią zwłoką i wyciągnięcie z tym związanych korzystnych dla niej ocen.

W oparciu o tak sformułowane podstawy apelacyjne skarżący wniósł o zmianę wyroku i oddalenie powództwa w całości bądź obniżenie kwot zasądzonych świadczeń oraz o zasądzenie kosztów postępowania przed Sądem I instancji i postępowania odwoławczego według norm przepisanych. Ewentualnie domagał się uchylecia wyroku i przekazania sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Rejonowemu z uwzględnieniem kosztów postępowania przed Sądem II instancji.

Pełnomocnik powodów zaskarżył rozstrzygnięcie w części tj. w zakresie punktów 2 co do oddalenia powództwa w części, w stosunku do każdego z powodów oraz w zakresie punktów 3 w przedmiocie orzeczenia o kosztach procesu zarzucając :

1. naruszenie prawa materialnego –art. 448 kc poprzez błędną wykładnię i w konsekwencji pomimo ustalenia, iż powodowie dotkliwie przeżyli śmierć K. M. (2), stracili ważną dla siebie osobę bliską, z którą łączyły ich niepowtarzalne więzi i nic ani nikt nie jest w stanie ich zastąpić, zasądzenie kwoty nieodpowiadającej rozmiarowi tejże krzywdy.

2. naruszenie przepisów postępowania, które miały wpływ na treść orzeczenia, a mianowicie:

- art. 233 § 1 kpc poprzez dokonanie oceny dowodów w sposób sprzeczny z zasadami logiki oraz doświadczeniem życiowym, w szczególności przez przyjęcie, iż późne wystąpienie z roszczeniem świadczy o wyłącznym zamiarze uzyskania świadczenia pieniężnego;

- art. 328 § 2 kpc poprzez niedostateczne uzasadnienie wskazania podstawy faktycznej zasądzenia niższych od żądanych kwot

Przy takich zarzutach wnosił o :

1. zmianę zaskarżonego wyroku poprzez zasądzenie na rzecz powodów:

- ad. 1 kwoty 10.000,00 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 18 czerwca 2012 roku do dnia zapłaty,

- ad. 2 kwoty 10.000,00 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 18 czerwca 2012 roku do dnia zapłaty,

- ad. 3 kwoty 5.000,00 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 18 czerwca 2012 roku do dnia zapłaty,

- ad. 4 kwoty 5.000,00 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 18 czerwca 2012 roku do dnia zapłaty,

ponad kwoty zasądzone przez Sąd I instancji;

2. zmianę postanowienia o kosztach postępowania I instancji i obciążenie w całości kosztami postępowania pozwanego;

3. zasądzenie od pozwanego na rzecz powódki kosztów procesu, w tym kosztów zastępstwa procesowego, według norm przepisanych stosowanie do wyniku sprawy oraz zasądzenie od pozwanego na rzecz powódki kosztów postępowania apelacyjnego, w tym kosztów zastępstwa procesowego w całości.

Na rozprawie przed Sądem Okręgowym rozpoznającym apelacje od powyższego wyroku pełnomocnik pozwanego sprecyzował wnioski apelacyjne w zakresie żądania obniżenia zadośćuczynienia w ten sposób, że domagał się obniżenia zasądzonych kwot z tego tytułu na rzecz każdego z powodów o połowę.

Sąd Okręgowy zważył:

Z wniesionych środków odwoławczych, jedynie apelację strony pozwanej wypada uznać w części za uzasadnioną, chociaż nie wszystkie zarzuty w niej zawarte zasługują na aprobatę. Natomiast apelacja strony powodowej nie zasługuje na uwzględnienie w jakimkolwiek wymiarze poprzez przyzmat zarzutów w niej podniesionych.

Ustalenia faktyczne istotne dla rozstrzygnięcia niniejszej sprawy poczynione przez Sąd Rejonowy w zasadniczej części są prawidłowe i Sąd Okręgowy przyjmuje je za własne, z zastrzeżeniem jedynie okoliczności przyczynienia się K. M. (2) do wypadku komunikacyjnego, w którym poniósł on śmierć. Na aprobatę zasługują też wyprowadzone przez Sąd I instancji wnioski i ocena prawna, za wyjątkiem wysokości należnego powodom zadośćuczynienia, co jest konsekwencją nieuwzględnienia przez Sąd a quo okoliczności przyczynienia się K. M. (2) do wypadku komunikacyjnego.

Wobec faktu, że pozwany generalnie kwestionuje dopuszczalność dochodzenia roszczenia o zadośćuczynienie pieniężne za krzywdę doznaną wskutek śmierci osoby najbliższej na gruncie stanu prawnego obowiązującego przed nowelizacją art. 446 kc, dokonaną ustawą z dnia 30 maja 2008 roku o zmianie ustawy – Kodeks cywilny oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 116, poz. 731), a ściślej rzecz ujmując dopuszczalność doszukiwania się podstawy prawnej usprawiedliwiającej to roszczenie w normie art. 448 kc w zw. z art. 24 § 1 kc to w pierwszej kolejności winno się rozważyć zarzuty apelacyjne odnoszące się do tych kwestii. Ocena ich zasadności, będzie bowiem implikowała dalsze rozważania co do możliwości zasądzenia na rzecz powodów dochodzonych przez nich roszczeń, a w konsekwencji ich wysokości.

Niewątpliwie dodany w wyniku wspomnianej nowelizacji do art. 446 kc kolejny - 4 §, przewidujący *expressis verbis* możliwość przyznania przez Sąd najbliższym członkom rodziny zmarłego odpowiedniej sumy tytułem zadośćuczynienia pieniężnego za doznaną krzywdę, nie ma zastosowania do krzywd powstałych – jak w rozpoznawanej sprawie – przed 03 sierpnia 2008 roku i do takiej też trafnej konstatacji doszedł Sąd pierwszej instancji.

Nie ma jednak racji skarżący, iż w dotychczasowym stanie prawnym, tj. do dnia 03 sierpnia 2008 roku, nie istniała podstawa prawna przyznania zadośćuczynienia za śmierć osoby bliskiej, w szczególności, że nie mógł jej stanowić przepis art. 448 kc.

Nie podlega kwestii, iż art. 446 § 1-3 kc w poprzednim brzmieniu nie regulowały wyczerpująco roszczeń najbliższych członków rodziny w związku ze śmiercią osoby bliskiej. Pogląd ten nie powinien wywoływać jakichkolwiek kontrowersji.

W orzecznictwie Sądu Najwyższego przyjęta została koncepcja, że więź emocjonalna łącząca osoby bliskie jest dobrem osobistym, zatem doznany na skutek śmierci osoby bliskiej uszczerbek polega nie tylko na osłabieniu aktywności prowadzącej do pogorszenia sytuacji życiowej, lecz jest także następstwem naruszenia dobra osobistego, jakim jest relacja między zmarłym a osobą zainteresowaną. Pogląd taki wyrażono w wyroku z dnia 02 grudnia 2009 roku, I CSK 149/09 (niepubl.), z tym, że uznał Sąd Najwyższy, iż naruszenie tego dobra osobistego powoduje konieczność zasądzenia zadośćuczynienia na podstawie art. 446 § 3 kc. W wyroku z dnia 14 stycznia 2010 roku, IV CSK 307/09 (Biul. SN 2010/10/11) jako podstawę prawną przyznania zadośćuczynienia wskazał Sąd Najwyższy już przepis art. 448 kc. Pogląd ten należy podzielić, art. 446 § 3 kc dawał bowiem podstawę do naprawienia nieuchwytnej szkody majątkowej, niepodlegającej naprawieniu na podstawie jego § 1 i 2, problematyczne było natomiast uznawanie, że może stanowić także podstawę do przyznania zadośćuczynienia za krzywdę moralną spowodowaną utratą osoby bliskiej. Stosowanie art. 446 § 3 kc stanowiło próbę poszukiwania ochrony osób bliskich zmarłego, po wejściu jednak w życie art. 448 kc ten właśnie przepis dawał wyraźną podstawę do przyznania zadośćuczynienia pieniężnego za naruszenie dobra osobistego, jakim jest utrata więzi rodzinnej, powodującego cierpienia i ból.

W cytowanej przez Sąd Rejonowy uchwale z dnia 22 października 2010 r., III CZP 76/10 (OSNC-ZD 2010/3/91, OSP 2011/2/15), Sąd Najwyższy, analizując skutki dodania § 4 do art. 446 kc uznał, że zabieg ten nie był jedynie wyrazem woli ustawodawcy potwierdzenia dopuszczalności dochodzenia zadośćuczynienia na gruncie przepisów obowiązujących przed wejściem w życie tego przepisu, lecz dokonania zmiany w ogólnej regule wynikającej z art. 448 kc przez zawężenie kręgu osób uprawnionych do zadośćuczynienia. Gdyby nie wprowadzono art. 446 § 4 kc, roszczenia tego mógłby dochodzić każdy, a nie tylko najbliższy członek rodziny. Przepis ten ułatwia dochodzenie zadośćuczynienia, gdyż umożliwia jego uzyskanie bez potrzeby wykazywania jakichkolwiek innych – poza w nim wymienionych – przesłanek. Niewątpliwie wzmacnia też on wykładnię art. 446 § 3 kc wiążącą funkcję tego przepisu wyłącznie z ochroną majątkową.

Powyższe rozważania stanowią odpowiedź na pytanie o sens wprowadzenia przez ustawodawcę unormowania przewidującego wprost przyznanie zadośćuczynienia za doznaną krzywdę wskutek śmierci osoby bliskiej w sytuacji, gdy było to możliwe już przed wejściem w życie § 4 art. 446 kc, w oparciu o art. 448 kc.

Reasumując, wprowadzenie art. 446 § 4 kc nie powinno być rozumiane w ten sposób, że w dotychczasowym stanie prawnym art. 448 kc nie mógł stanowić podstawy przyznania zadośćuczynienia za śmierć osoby bliskiej. Takie stwierdzenie oznaczałoby, że chwila, w której zaszło zdarzenie będące źródłem szkody, decydująca – zgodnie z wyborem ustawodawcy – o możliwości zastosowania art. 446 § 4 kc rozstrzygałaby definitywnie o istnieniu lub braku istnienia uprawnienia do uzyskania zadośćuczynienia za krzywdę spowodowaną śmiercią osoby bliskiej, bez względu na rodzaj krzywdy. Prowadziłoby to do radykalnego zróżnicowania sytuacji osób, które doznały krzywdy o podobnym charakterze, nawet w krótkich odstępach czasu, co jest trudne do zaakceptowania (por. uzasadnienie w/w wyroku SN z 14.01.2010r.). Pogląd ten Sąd Okręgowy w pełni podziela.

Wbrew zatem stanowisku apelującego, możliwe było zasądzenie, na podstawie art. 448 kc, zadośćuczynienia pieniężnego. Zwrócić uwagę należy też, że przesłanką odpowiedzialności z art. 448 kc jest nie tylko bezprawne, ale i zawinione działanie sprawcy naruszenia dobra osobistego (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 12 grudnia 2002 r., V CKN 1581/00, OSNC 2004, nr 4, poz. 53). Świadczy o tym systematyka kodeksu cywilnego, przepis ten bowiem został umieszczony wśród przepisów o czynach niedozwolonych bez wskazania podstaw i przesłanek odpowiedzialności, jak również bez wyszczególnienia przesłanek egzoneracyjnych. Należy zatem stosować ogólne zasady odpowiedzialności z czynów niedozwolonych, a podstawową zasadą odpowiedzialności z tego tytułu jest zasada winy sprawcy. Z bezspornych ustaleń Sądu a quo wynika, że sprawcą ponoszącym winę za śmierć K. M. (2) był inny uczestnik ruchu drogowego, który także poniósł śmierć w wyniku zdarzenia z dnia 25 kwietnia 1998 roku., jednakże – co istotne - jego wina nie budzi żadnych wątpliwości i nie była w ogóle kwestionowana. W tej sytuacji wszystkie przesłanki odpowiedzialności z art. 448 kc zostały spełnione, w związku z czym przepis ten znajduje pełne zastosowanie w sprawie niniejszej.

Nie sposób też pominąć, iż wypadek, w wyniku którego K. M. (2) poniósł śmierć miał miejsce 25 kwietnia 1998 roku, a zatem do odpowiedzialności pozwanego zakładu ubezpieczeń mają zastosowanie przepisy rozporządzenia Ministra Finansów z dnia 09 grudnia 1992 roku w sprawie ogólnych warunków obowiązkowego ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej posiadaczy pojazdów mechanicznych za szkody powstałe w związku z ruchem tych pojazdów (Dz. U. Nr 96, poz. 475 ze zm.), a nie przepisy powołanej przez Sąd Rejonowy ustawy z dnia 22 maja 2003 roku o ubezpieczeniach obowiązkowych... Uchybienie to nie ma o tyle większego znaczenia, że w rozważanej w sprawie kwestii przepisy obu aktów prawnych są w istocie takie same. Przepis § 10 ust. 1 rozporządzenia z 1992 roku stanowi, iż z ubezpieczenia OC przysługuje odszkodowanie, jeżeli posiadacz lub kierowca pojazdu mechanicznego są zobowiązani - na podstawie prawa - do odszkodowania za wyrządzoną w związku z ruchem tego pojazdu szkodę, której następstwem jest śmierć, uszkodzenie ciała, rozstrój zdrowia bądź też utrata, zniszczenie lub uszkodzenie mienia. Niewątpliwie zatem zwrot „na podstawie prawa” oznacza zaś odesłanie również do art. 448 kc.

Stosownie do § 10 cyt. rozporządzenia (czy też aktualnie obowiązującego art. 34 ust. 1 ustawy o ubezpieczeniach obowiązkowych...) istniały podstawy do domagania się od zakładu ubezpieczeń zadośćuczynienia w razie naruszenia dobra osobistego w postaci przerwania więzi emocjonalnej z najbliższymi członkami rodziny – w tym wypadku pomiędzy powodami a ich zmarłym synem i bratem. Do odpowiedzialności cywilnej posiadacza pojazdu mechanicznego (a zatem i jego zakładu ubezpieczeń) za szkody na osobie (uszkodzenie ciała, rozstrój zdrowia lub śmierć poszkodowanego) stosuje się bowiem takie same ogólne zasady odszkodowawcze, przyjęte w kodeksie cywilnym (art. 444-449 w związku z art. 361-363 kc). Tak jak obecnie zatem istnieje podstawa do zasądzenia zadośćuczynienia pieniężnego w oparciu o przepis art. 446 § 4 kc, tak również przed wejściem w życie tego przepisu, tj. przed 03 sierpnia 2008 roku podstawą udzielenia ochrony prawnej tego roszczenia stanowił art. 448 kc. Tym samym zarzuty apelacyjne kwestionujące możliwość zasądzenia zadośćuczynienia najbliższym zmarłego, gdy śmierć osoby dla nich bliskiej nastąpiła przed wejściem w życie przepisu przewidującego zadośćuczynienie z tego tytułu - art. 446 § 4 kc tj. przed dniem 03 sierpnia 2008 roku są całkowicie bezzasadne. Należy już tylko dla jasności powtórzyć za Sądem Rejonowym, iż żądanie powodów mogło być zakwalifikowane jako żądanie zadośćuczynienia pieniężnego za doznaną krzywdę w rozumieniu art. 448 kc w zw. z art. 24 kc (za bezprawne naruszenie deliktem dóbr osobistych powodów w postaci szczególnej więzi rodzinnej łączącej ich ze zmarłym synem i bratem).

Za chybiony należy uznać zarzut naruszenia prawa materialnego, sformułowany przez obydwóch skarżących w odniesieniu do art. 448 kc – pełnomocnik powodów wskazywał, iż zasądzone na ich rzecz kwoty z tytułu zadośćuczynienia są za niskie, zaś pełnomocnik pozwanego – wręcz przeciwnie – podnosił, że są one rażąco zawyżone. Tymczasem nie budzi żadnych wątpliwości Sądu Okręgowego ustalony przez Sąd Rejonowy rozmiar krzywdy powodów.

Sąd pierwszej instancji bowiem w tym zakresie wyczerpująco wskazał okoliczności jakie uwzględnił dla ustalenia wymiaru doznanej krzywdy i w efekcie wysokości zasądzzonego zadośćuczynienia. W orzecznictwie i doktrynie utrwalony jest pogląd, według którego zadośćuczynienie powinno mieć charakter całościowy i obejmować zarówno cierpienia fizyczne i psychiczne już doznane oraz czas ich trwania, jak i te które zapewne wystąpią w przyszłości, a więc prognozy na przyszłość (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 18 maja 2004r., IV CK 357/03). Wysokość zadośćuczynienia uzależniona jest bowiem od nasilenia cierpień, ich charakteru i rozmiaru oraz trwałości następstw zdarzenia, przy uwzględnieniu również okoliczności dotyczących życia osobistego poszkodowanego (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 5 grudnia 2006r., II PK 102/06). Krzywdę doznaną w wyniku śmierci osoby bliskiej bardzo trudno ocenić i wyrazić w formie pieniężnej. Każdy przypadek należy traktować indywidualnie z uwzględnieniem wszystkich okoliczności sprawy, przy czym ocena ta powinna opierać się na kryteriach obiektywnych, a nie na wyłącznie subiektywnych odczuciach pokrzywdzonego.

W kontekście rozpoznawanej sprawy szczególnie doniosłe znaczenie ma charakter i długotrwałość bólu oraz psychicznych cierpień powodów, albowiem z uwagi na rodzaj doznanej krzywdy w istocie będą odczuwali żal, rozpacz po stracie syna i brata do końca życia - zwłaszcza wobec silnej więzi emocjonalnej ze zmarłym. U każdego z powodów rozpoznano długotrwały, nie leczony zespół stresu pourazowego. Powodowie w okresie kilku lat po wypadku wymagali leczenia psychiatrycznego i pomocy psychologicznej lub psychoterapeutycznej (powód K. M. (1) - w okresie około 5 lat, powódka G. M. - w okresie kilku następnych lat; powód M. M. (2) - w okresie 3 lat i powód M. M. (1) - w okresie 2 lat. Truizmem jest twierdzenie, że nagła śmierć syna i brata była silnym zdarzeniem stresowym dla powodów i nie pozostała bez negatywnego wpływu na ich stan emocjonalny. Tylko wzajemna pomoc, wsparcie i życzliwość członków rodziny wpłynęły na poprawę stanu psychicznego powodów.

Odnosząc się natomiast do zagadnienia wysokości zadośćuczynienia należy podnieść, że kwestionowanie wysokości zadośćuczynienia możliwe jest wówczas, gdy nastąpiło oczywiste naruszenie ogólnych kryteriów jego ustalania. Zatem zarzut zawyżenia lub zaniżenia wysokości zasądzzonego zadośćuczynienia może być uwzględniony tylko w razie wykazania oczywistego naruszenia tych kryteriów przez Sąd. Tym bardziej, że w pojęciu „odpowiednia suma zadośćuczynienia” zawarte jest uprawnienie swobodnej oceny Sądu, motywowanej dodatkowo niematerialnym czynnikiem – a zatem z natury rzeczy trudnej do precyzyjnego oszacowania wartości doznanej krzywdy, stanowiącej naruszenie dóbr osobistych poszkodowanego. Zarzut zawyżenia czy też zaniżenia kwoty zadośćuczynienia nie może zatem wkraczać w sferę swobodnego uznania sędziowskiego. Stąd korygowanie przez Sąd drugiej instancji zasądzzonego zadośćuczynienia może być aktualne tylko wtedy, gdy przy uwzględnieniu wszystkich okoliczności sprawy, mających wpływ na jego wysokość, jest ono niewspółmiernie nieodpowiednie tj. albo rażąco wygórowane, albo rażąco niskie (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 18 listopada 2004r. I CK 219/04), co w przedmiotowej sprawie nie występuje.

Reasumując - zadośćuczynienie służyć ma kompensacji doznanej krzywdy, pomóc w dostosowaniu się do nowej rzeczywistości, złagodzić cierpienia po utracie osoby bliskiej, a okolicznościami wpływającymi na jego wysokość są m.in. dramatyzm doznań, poczucie osamotnienia, cierpienia moralne i wstrząs psychiczny po nagłej śmierci syna i brata, charakter i rodzaj zaburzeń w prawidłowym funkcjonowaniu oraz proces leczenia doznanej traumy.

Mając na uwadze powyżej zaprezentowane uwagi i oceniając rozmiar krzywdy powodów należy zgodzić się z Sądem I instancji, że kwoty po 30.000,00 zł dla K. M. (1) i G. M. oraz po 15.000,00 zł dla M. M. (2) i M. M. (1) mogą być uznane za odpowiednie w rozumieniu art. 448 kc. W ocenie Sądu Okręgowego uwzględniają one rozmiar cierpień powodów, spełniając tym samym w należytych stopniu swoją funkcję kompensacyjną, a jednocześnie odpowiadają

aktualnym warunkom i przeciętnej stopie życiowej społeczeństwa i nie prowadzą do nieuzasadnionego wzbogacenia pokrzywdzonych.

Trafnie natomiast pełnomocnik pozwanego zarzucił Sądowi Rejonowemu, iż ten ustalając wysokość należnego powodowi zadośćuczynienia nie wziął pod uwagę przyczynienia się poszkodowanego K. M. (2) do zaistnienia szkody i tym samym naruszył dyspozycję art. 362 kc.

Stosownie do art. 362 kc jeżeli poszkodowany przyczynił się do powstania lub zwiększenia szkody, obowiązek jej naprawienia ulega odpowiedniemu zmniejszeniu stosownie do okoliczności, a zwłaszcza winy obu stron.

O przyczynieniu się poszkodowanego do powstania lub zwiększenia szkody można mówić wówczas, gdy szkoda jest nie tylko następstwem zdarzenia, z którym przepisy ustawy łączą obowiązek odszkodowawczy innego podmiotu, ale także zachowania się samego poszkodowanego. Nie budzi przy tym wątpliwości, że w świetle art. 362 kc o przyczynieniu się poszkodowanego można mówić jedynie w sytuacji, gdy jego określone zachowanie pozostaje w normalnym związku przyczynowym ze szkoda; innymi słowy, gdy między tym zachowaniem a szkoda zachodzi związek przyczynowy, o którym mowa w art. 361 § 1 kc

(wyrok Sądu Najwyższego z dnia 7 grudnia 1964 r. I CR 218/64 OSNCP 1965/9 poz. 153, czy uzasadnienie uchwały składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 20 września 1975 r. III CZP 8/75 OSNCP 1976/7-8 poz. 151).

Interpretacji art. 362 kc nie można dokonywać w oderwaniu od podstawy prawnej, z jakiej wywodzi się roszczenie odszkodowawcze. Przy odpowiedzialności na zasadzie ryzyka do zastosowania art. 362 kc - obok wymagania adekwatnego związku przyczynowego - wystarczy obiektywna nieprawidłowość zachowania się poszkodowanego (uchwała składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 20 września 1975 r. III CZP 8/75 OSNCP 1976/7-8 poz. 151). Jeżeli natomiast odpowiedzialność za szkodę oparta jest na zasadzie winy, nieodzowną przesłanką przyczynienia się poszkodowanego jest jego zawinienie (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 16 grudnia 1967 r. II CR 379/67 OSNCP 1968/10 poz. 167).

Przede wszystkim należy jednak przypomnieć ugruntowane w judykaturze zapatrywanie, że osoba, która decyduje się na jazdę samochodem z kierowcą będącym w stanie po spożyciu alkoholu, przyczynia się do odniesionej szkody powstałej w wyniku wypadku komunikacyjnego, gdy stan nietrzeźwości kierowcy pozostaje w związku z tym wypadkiem.

Jeżeli poszkodowany, który przyczynił się do powstania szkody, następnie zmarł, a odszkodowania dochodzą osoby uprawnione z art. 446 kc, jako poszkodowane pośrednio, przyczynienie się zmarłego powoduje zmniejszenie odszkodowania dla tych osób na podstawie art. 362 kc. (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 6 marca 1997 roku, sygn. akt II UKN 20/97, publik. w OSNAP z 1997 roku, z.23, poz.478).

Bezspornym w sprawie jest, że zarówno kierowca samochodu D. M. jak i wszyscy pasażerowie, w tym K. M. (2) w chwili zdarzenia znajdowali się pod wpływem alkoholu. Co prawda - jak zaakcentował Sąd pierwszej instancji - w sprawie nie zostało ustalone w jakich okolicznościach doszło do udostępnienia samochodu przez K. M. (2), czy miał wiedzę o tym, czy też może kierujący pojazdem wszedł w jego posiadanie na skutek działania innych osób, w jaki sposób i w jakich okolicznościach K. M. (2) i towarzyszące mu osoby znalazły się w tym samochodzie tj. czy podróżowały z własnej woli czy też nie były tego świadome z racji nietrzeźwości i znalazły się w nim na skutek niezależnego od nich działania innych osób, jednakże okoliczności te winny mieć jedynie wpływ na określenie stopnia przyczynienia się K. M. (2) do powstania szkody, a nie stanowić podstawę do nieuwzględnienia tego zarzutu.

I tak w ocenie Sądu Odwoławczego przyczynienie się K. M. (2) do zaistnienia wypadku drogowego, o który chodzi w sprawie, wyraża się w tym, iż powinien on być - jako człowiek dorosły, dysponujący odpowiednim doświadczeniem życiowym niezbędnym przy ocenie własnego postępowania oraz wyobrażenia co do skutków niewłaściwego postępowania - zdawać sobie sprawę czym grozi prowadzenie samochodu przez nietrzeźwego kierowcę. Sam fakt, iż także K. M. (2) znajdował się pod wpływem alkoholu w żadnej mierze nie jest okolicznością eskulpującą go od przyczynienia się do powstania szkody. K. M. (2) w chwili zdarzenia był człowiekiem dorosłym, w pełni świadomym

ujemnego działania alkoholu na organizm ludzki. Jeżeli zatem wyraził on zgodę na jazdę w charakterze pasażera z nietrzeźwym D. M. jako kierowcą, co więcej udostępnił mu swój pojazd do prowadzenia, to tym samym wziął na siebie ryzyko takiej jazdy i przyczynił się do odniesionych, a śmiertelnych w skutkach obrażeń ciała.

W oparciu o powyższe okoliczności Sąd Okręgowy przyjął, iż K. M. (2) przyczynił się do powstania szkody w 30 %.

Roszczenie o zadośćuczynienie za naruszenie dobra osobistego w postaci szczególnej więzi rodzinnej na skutek śmierci osoby bliskiej mające oparcie w art. 448 kc w zw. z art. 24 § 1 kc choć ma samodzielny charakter to jest ściśle związane z osobą zmarłego i dlatego jego przyczynienie się do powstania szkody nie może pozostać bez wpływu na wysokość tego roszczenia. Skoro przyczynienie się poszkodowanego do powstania szkody może stanowić, stosownie do art. 362 kc, podstawę do obniżenia odszkodowania należnego bezpośrednio poszkodowanemu, to tym bardziej jest to uzasadnione wobec osób jedynie pośrednio poszkodowanych, którym ustawa przyznaje prawo dochodzenia określonych roszczeń odszkodowawczych. Przepis art. 362 kc dotyczy ogólnie ujętego "obowiązku naprawienia szkody" bez różnicowania podstawy prawnej, z którego obowiązek naprawienia szkody wynika, jak również podmiotu na rzecz którego obowiązek ten ma być spełniony (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 12 lipca 2012 r., I CSK 660/11, LEX nr 1228769).

W konsekwencji Sąd Okręgowy obniżył zasądzone na rzecz powodów zadośćuczynienie w takim stopniu, w jakim K. M. (2) przyczynił się do wypadku komunikacyjnego, tj. w stosunku do powodów K. M. (1) i G. M. do kwoty po 21.000,00 zł (30.000,00 zł - 30.000,00 zł x 30%), zaś wobec powodów M. M. (1) i M. M. (2) do kwoty po 10.500,00 zł (15.000,00 zł - 15.000,00 zł x 30%).

Pozostałe zarzuty apelacyjne wywiedzione zarówno przez pełnomocnika powodów jak i pełnomocnika pozwanego nie zasługują na aprobatę Sądu Odwoławczego.

Wspólny dla obu środków odwoławczych zarzut naruszenia art. 233 § 1 kpc w żadnej mierze nie mógł zostać uwzględniony. Podkreślenia wymaga, że art. 233 § 1 kpc przyznaje sądowi swobodę w ocenie zebranego w sprawie materiału dowodowego, a zarzut naruszenia tego uprawnienia tylko wtedy może być uznany za usprawiedliwiony, jeżeli sąd zaprezentuje rozumowanie sprzeczne z regułami logiki, z zasadami wiedzy, bądź z doświadczeniem życiowym.

Sprzeczność istotnych ustaleń sądu z treścią zebranego w sprawie materiału zachodzi bowiem jedynie wtedy, gdy powstaje dysharmonia pomiędzy materiałem zgromadzonym w sprawie, a konkluzją, do jakiej dochodzi sąd na jego podstawie. Ze sprzecznością mamy do czynienia wówczas, gdy z treści dowodu wynika co innego niż przyjął sąd, gdy pewnego dowodu nie uwzględniono przy ocenie, gdy sąd przyjął pewne fakty za ustalone, mimo że nie zostały one w ogóle lub niedostatecznie potwierdzone, gdy sąd uznał pewne fakty za nieudowodnione, mimo że były ku temu podstawy oraz, gdy ocena materiału dowodowego koliduje z zasadami doświadczenia życiowego lub regułami logicznego rozumowania. Należy przy tym mieć na względzie, iż w granicach swobodnej oceny dowodów sąd zobowiązany jest również do przeprowadzenia selekcji dowodów, tj. dokonania wyboru tych, na których się oparł i ewentualnego odrzucenia innych, którym odmówił wiarygodności. Ponadto, jeżeli z określonego materiału dowodowego sąd wyprowadza wnioski logicznie poprawne i zgodne z doświadczeniem życiowym, to ocena sądu nie narusza reguł swobodnej oceny dowodów i musi się ostać, chociażby w równym stopniu, na podstawie tego materiału dowodowego, dawały się wysnuć wnioski odmienne. Sąd Rejonowy bardzo wnikliwie, wyczerpująco, rzeczowo i logicznie oraz w zgodzie z doświadczeniem życiowym, a przez to przekonująco dokonał ustaleń faktycznych i oceny zebranego w sprawie materiału dowodowego. Kierował się przy tym uzasadnionym poziomem obiektywizmu i krytycyzmu, o czym świadczą choćby – kwestionowane przez obu skarżących - rozważania dotyczące późnego wystąpienia przez powodów z żądaniem zadośćuczynienia za doznaną krzywdę. Natomiast dla skuteczności zarzutu naruszenia art. 233 § 1 kpc nie wystarcza twierdzenie o wadliwości dokonanych ustaleń faktycznych, odwołując się do stanu faktycznego, który w przekonaniu skarżącego nie odpowiada rzeczywistości. Konieczne jest bowiem wskazanie przyczyn dyskwalifikujących postępowanie Sądu w tym zakresie. W szczególności skarżący powinien wskazać, jakie kryteria oceny naruszył Sąd przy ocenie konkretnych dowodów, uznając brak ich wiarygodności i mocy dowodowej lub

niesłusznie im je przyznając. Postawienie zarzutu obrazy art. 233 § 1 kpc nie może bowiem polegać na zaprezentowaniu ustalonego przez siebie, na podstawie własnej oceny dowodów stanu faktycznego. Skarżący może tylko wykazywać posługując się wyłącznie argumentami jurydycznymi, że Sąd rażąco naruszył zasady logicznego rozumowania oraz doświadczenia życiowego i że uchybienie to mogło mieć wpływ na wynik sprawy. Zaś uwzględnienie przez sąd w ocenie materiału dowodowego powszechnych i obiektywnych zasad doświadczenia życiowego nie usprawiedliwia zarzutu przekroczenia granic swobodnej oceny dowodów na tej tylko podstawie, że indywidualne i subiektywne doświadczenia strony są od tych zasad odmienne. (wyrok Sądu Najwyższego z dnia z 05 sierpnia 1999 roku, II UKN 76/99).

Całkowicie niejasnym jest podnoszony przez pozwanego zarzut naruszenia art. 232 kpc, a mający polegać na niewyciągnięciu przez Sąd Rejonowy wniosków z informacji Prokuratury. W myśl art. 232 kpc strony są obowiązane wskazywać dowody dla stwierdzenia faktów, z których wywodzą skutki prawne. Sąd może dopuścić dowód niewskazany przez stronę. Skarżący zatem zdaje się nie zauważać, iż przepis art. 232 kpc w istocie stanowi o zasadach związanych z gromadzeniem materiału procesowego, a nie o jego ocenie, o czym traktuje przepis art. 233 kpc. Tym samym należało uznać zarzut naruszenia art. 232 kpc za niesprecyzowany przez apelującego, co zwalnia Sąd z obowiązku ustosunkowania się do niego.

Wywiedzione przez pozwanego zarzuty naruszenia art. 16 ust.2 pkt 2 oraz art. 17 ustawy z dnia 22 maja 2003 roku o ubezpieczeniach obowiązkowych, Ubezpieczeniowym Funduszu Gwarancyjnym i Polskim Biurze Ubezpieczycieli Komunikacyjnych (Dz. U. 2013. poz. 392) nie mogą stanowić skutecznej podstawy apelacyjnej. Otóż jak już była mowa wyżej, w dacie powstania szkody tj. 25 kwietnia 1998 roku owe regulacje nie obowiązywały (zastosowanie miały przepisy rozporządzenia Ministra Finansów z dnia 09 grudnia 1992 roku w sprawie ogólnych warunków obowiązkowego ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej posiadaczy pojazdów mechanicznych za szkody powstałe w związku z ruchem tych pojazdów (Dz. U. Nr 96, poz. 475 ze zm.) W tej sytuacji o naruszeniu wskazanych przepisów, które w sprawie niniejszej nie znalazły jakiegokolwiek zastosowania, nie może być mowy.

Nietrafny jest podnoszony przez pełnomocnika strony powodowej zarzut naruszenia prawa procesowego w postaci art. 328 § 2 kpc poprzez niedostateczne uzasadnienie wskazania podstawy faktycznej zasądzenia niższych kwot z tytułu zadośćuczynienia niż żądane. Zgodnie bowiem z treścią powołanego art. 328 § 2 kpc pisemne motywy wyroku powinny zawierać wskazanie podstawy faktycznej rozstrzygnięcia tj. wskazanie faktów, które Sąd uznał za udowodnione, dowodów, na których się oparł oraz przyczyn, dla których innym dowodom odmówił wiarygodności i mocy dowodowej, a także wyjaśnienie podstawy prawnej wyroku z przytoczeniem przepisów prawa. W uzasadnieniu zaskarżonego wyroku Sąd Rejonowy dokonał ustalenia faktów, wskazując przy nich dowody, w oparciu o które ustalił poszczególne okoliczności, dokonał oceny dowodów stąd zarzut skarżącego jest bezprzedmiotowy. Sąd Rejonowy nadto wskazał podstawę prawną rozstrzygnięcia wraz z trafnym przywołaniem znajdujących zastosowanie przepisów, wyjaśniając bardzo szeroko dlaczego uznał powództwo za zasadne w części. Wbrew stanowisku skarżącego Sąd I instancji podał przyczyny, dla których nie uwzględnił powództwa w całości, a samo subiektywne przekonanie pełnomocnika powodów, iż dokonał tego w sposób niedostateczny, nie może w żadnej mierze stanowić uzasadnienia dla efektywnego postawienia zarzutu naruszenia art. 328 § 2 kpc. W ocenie Sądu Okręgowego nie ulega bowiem wątpliwości, że uzasadnienie zaskarżonego orzeczenia odpowiada wymogom tego przepisu, zawierając wszystkie wymagane elementy. Nadto skarżący nie wykazał także wpływu zarzucanego uchybienia na wynik sprawy, co pozbawia ten zarzut skuteczności. Zważyć przy tym trzeba, że w wypadku zarzutu obrazy art. 328 § 2 kpc wykazanie tego wpływu wymaga szczególnie przekonującej argumentacji.

Mając na uwadze powyższe Sąd Okręgowy na podstawie art. 386§1 kpc zmienił zaskarżony wyrok w ten sposób, że : w punkcie I 1 obniżył należną K. M. (1) kwotę z 30.000,00 zł do 21.000,00 zł, w punkcie II 1 obniżył należną G. M. kwotę z 30.000,00 zł do 21.000,00 zł, w punkcie III 1 obniżył należną M. M. (1) kwotę z 15.000,00 zł do 10.500,00 zł, w punkcie IV 1 obniżył należną M. M. (2) kwotę z 15.000,00 zł do 10.500,00 zł,

Tym samym korekty wymagało rozstrzygnięcie Sądu I instancji w przedmiocie kosztów sądowych i kosztów procesu.

Każdy z powodów wygrał sprawę w 52,5 % (56.000 złotych /150.000 złotych), zaś pozwany wygrał sprawę w 47,5% i w takim stosunku, stosownie do art. 100 zdanie pierwsze kpc, winni oni ponieść nieuiszczone koszty sądowe i koszty procesu.

Każdy z powodów poniósł koszty procesu przed Sądem I instancji obejmujące koszty zastępstwa procesowego w kwocie 2.417,00 złotych, ustalone w oparciu o § 6 pkt 4 Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 roku w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu (Dz.U. Nr 163, poz 1348) Także pozwany poniósł koszty procesu przed Sądem I instancji obejmujące koszty zastępstwa procesowego w kwocie 2.417,00 złotych, ustalone w oparciu o § 6 pkt 4 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu (Dz. U. z 2002 r. Nr 163, poz. 1349 z późn. zm.). Z uwagi, iż każda ze stron postępowania wygrała sprawę w podobnym stopniu Sąd Okręgowy zmienił zaskarżony wyrok w punktach I 3, II 3, III 3, IV 3 i zniósł między nimi koszty procesu .

Sąd Odwoławczy mając na uwadze stopień, w jakim pozwany przegrał sprawę zmienił rozstrzygnięcie Sądu Rejonowego w Łasku w przedmiocie obciążających go kosztów procesu od uwzględnionej części powództwa, w ten sposób, że w punkcie I 5 obniżył kwotę 1705,68 zł do kwoty 1194,00 zł (2274,24 x 52,5%), w punkcie II 5 obniżył kwotę 1681,70 zł do kwoty 1177,00 zł (2242,27 x 52,5%), w punkcie III 5 obniżył kwotę 907,72 zł do kwoty 635,40 zł (1210,30 X52,5%), w punkcie IV 5 obniżył kwotę 904,81 zł do kwoty 633,40 zł (1206,42 x 52,5%).

W pozostałej części apelacja pozwanego oraz apelacja powodów w całości w oparciu o art. 385 kpc jako nieuzasadnione podlegały oddaleniu.

O kosztach procesu za drugą instancję orzeczono na podstawie art. 100 kpc, znosząc je wzajemnie między stronami.